

BROPHY OČITA LEWISU TAT-VINO GLASOV

Svoje očitke podpira z dokazi. — Predlaga odbor za nepristransko preiskavo.

Pittsburgh, Pa. — John Brophy očita John L. Lewisovi administraciji, da je kradla glasove, ko so se lani v mesecu decembru vršile volitve za predsednika rudarske organizacije United Mine Workers. Svojo obtožbo je poslal v okrožnih, ki so bile poslale med člane rudarske organizacije.

Izid glasovanje je priobčil odbor rudarske organizacije in po tem poročilu je bilo oddanih za Brophyja 60,661 glasov in pol, 173,323 glasov in pol za Lewisa. Brophy izjavlja, da izkaz pokaže velike nerednosti, nepravilnosti in sleparije, in da so bili glasovi ukradeni do gotove meje.

Brophyjeva obtožba obuja veliko senzacijo v unijskih krogih Pittsburgha, kajti Brophy je dobro znana oseba v rudarski organizaciji. Distriktni predsednik rudarske organizacije v centralni Pennsylvaniji je bil skozi deset let, preden je kandidiral za predsednika rudarske organizacije. Bil je med vodilnimi krogi, ki so zagovarjali nacionalizacijo premogovnikov in druge napredne smerice. Poznan je kot opozicijsalec proti konservativnim metodam John L. Lewisa.

V svoji okrožnici navaja Brophy razne dokaze. Tako pravi na nekem mestu, da je bilo v 30. distriktu rudarske organizacije (vzhodnem Kentuckyju) 2,686 glasov in pol za Lewisa, dasi ravno je ta distrikt plačal za prvih šest mesecev leta 1926 assement le za enega člana, v drugi polovici pa za nobenega.

Tako je tudi z drugimi južnimi distrikti rudarske organizacije. Dalje Brophy obtožuje upravo, da je prelomila ustavo in pravila, ker ni priobčila izida glasovanja po lokalnih organizacijah že dne 15. januarja. Zato Brophy predlaga, da odbor petih članov pregleda še enkrat glasovnice. V ta odbor imenuje Brophy dva člana, Lewis pa dva, na petega člana se pa zedinijo štirje člani, ki jih imenujeta Brophy in Lewis.

Jugoslovansko-albanska kriza

Ker Jugoslavija ni hotela umakniti "nediplomatičnega" tolača, je ostal aretirani tolač v zaporu in belgradska vlada je pretrgala odnose.

Belgrad, Jugoslav., 6. jun. — Prelom med Jugoslavijo in Albanijo, ki je pretli zadnje dni, je prišel v soboto zvečer, ko jugoslovanska vlada ni dobila zadovoljenja glede aretiranja svojega poslaniškega tolača Vučka Gjuraškovića v Tirani. Jugoslavija je zahtevala, da mora biti tolač izpuščen, ker uživa imuniteto kot diplomatični namestnik. Albanija je odgovorila, da je Gjurašković prvi albanski državljani in drugi mora Jugoslavija popraviti besedilo svoje note, kajti originalno besedilo se je zdelo albanski vladi "nediplomatično". Albanski zastopnik v Belgradu je informiral dr. Marinkovića, zunanjega ministra, da bo tolač izpuščen kakor hitro dobi Albanija milejšo noto. Jugoslavija seveda ni tega storila in tako je prišlo do preloma.

Kolontajeva zapustila Mehiko. Vera Cruz, 6. jun. — Aleksandra Kolontaj, sovjetska poslanka v Mehiki, je danes odpotovala s parnikom v Hamburg.

Chamberlin dosegel najvišji rekord

Posekal je Lindbergha za približno 500 milj v brezprestanem poletu. Avijatik je presenetil ameriške letalske in uradne kroge, ker ni nič povedal kam gre. Levine ni povedal niti svoji ženi, da gre v Evropo. Chamberlin in Lindbergh sta bila deset milj narazen na morju. Slavnostni sprejem v Berlinu.

Berlin, 6. jun. — Chamberlin je imel še eno smolo. Ko se je moral spustiti na tla v Eisenlebensu, 110 milj vzhodno od Berlina, kamor je bil zablodil v megli in dežju danes zjutraj, je brž kupil 100 litrov goriva, napolnil tank v letalu in se dvignil nazaj v zrak, da pride čim prej v Berlin. Vse je šlo gladko, ali ko je došel do Cottbusa, 70 milj južnozhodno od Berlina, se mu je polomil propeler in moral je drugič na tla okrog enajste ure predpoldne. Propeler je toliko pokvarjen, da brez popravila ne more delovati.

Chamberlin je sporočil svojo nezgodo v Berlin, naker so prišli nemški letalci v Cottbus in mu ponudili Junkerjevo letalo za prihod v Berlin. Chamberlin je sprejel ponudbo in pride še danes popoldne v Berlin, kjer ga čaka silna množica ljudstva. Vse mesto je v ameriških zastavah.

Zanimivo je tole, da je Chamberlin večerj prepeljal morebitne krvave izgrede v Berlinu. Komunisti so priredili velike demonstracije proti fašizmu; okrog 50,000 delavcev je korakalo po ulicah. Monarhisti so pripravljali protidemonstracije in vsa policija je bila na nogah, da prepreči morebitne spopade — ko je prišla vest, da prihaja ameriški letalec iz New Yorka. Takoj so se razpršile množice in vse je dlo na letališče Tempelhof. Šlo je tudi veliko število komunistov, dasi so njihovi voditelji prej razglasili Chamberlina za lakajna ameriških kapitalistov.

Chamberlinov polet od New Yorka do Eisenlebens, kjer je moral prvič na tla, je trajal 42 ur.

New York, 6. jun. — Clarence Chamberlin, 33letni ameriški avijatik, je posekal Lindberghov rekord najdaljšega brezprestanega poleta. Ko je danes zjutraj srečno došel iz New Yorka v Nemčijo s svojim pasazirjem, Chas. A. Levinom, lastnikom "Columbie" in milijonarjem, ki je finančial polet. Lindbergh je naredil 3600 milj na svojem poletu v Pariz pred dvema tednoma, Chamberlin pa je letel čez 4000 milj.

Brzina Chamberlinovega poleta je bila manjša kot Lindberghovega. Dočim je Lindbergh povprečno letel 107 milj v uri, je Chamberlin povprečno letel le sto milj; bil je torej tri ali štiri ure za Lindberghovim časom. To je delal namenoma, da je hranil gorolin. Poleg tega je bil izključen?

Njegovi nasprotniki zahtevajo, da mora iti iz odbora, ker je kritiziral kitajsko politiko. Moskva, 6. jun. — Člani eksekutivnega odbora komunistične stranke v Moskvi so začeli akcijo za izključitev Leona Trockija iz centralnega odbora vsesrskne komunistične stranke radi odprte kritike, ki jo je izrekel zadnji teden na odborovi seji. Trockij je kritiziral komunistično politiko na Kitajskem.

Uboj v škafkem predmestju. Chicago, — Tom Negovan, 4837 Lockwood st., Stickney, je bil v nedeljo ubit v uličnem pretepu in Tony Ratković je bil težko ranjen. Šest moških je bilo aretiranih. Pretep je nastal, ko sta se ženi Negovana in Ratkovića, ki sta bila sosedata, sprijela radi goske.

Z DELAVSKEGA POLJA NA VZHODU

Stavka brivcev. — Korni pevec so se organizirali. — Obsejna agitacija v pomoč pericarjem. — Medno gibanje stavbinških delavcev v Clevelandu.

Bayonne, N. Y. — Rockefellerjevi oljni superintendenti se bodo morali mogoče sami briti v mesecu juniju. Brivski delavci zahtevajo tri dolarje povznanja tedenske meze, večjo provizijo in krajše delavne ure. Obenem so zagotovili s stavko. V Bayonu gospodarijo Standard Oil in Vacuum Oil družbi s svojimi oljnimi čistilnicami.

Brivski delavci v Newarku zahtevajo to, kar brivski delavci v Bayonu. Newark, N. J. — Židovski korni pevec, ki pojejo v sinagogah ob času židovskih praznikov, so se organizirali v lokalni uniji, ki nosi ime Hebrew Singers Local 17,632 in je združena s Ameriško delavsko federacijo. Organiziranje cerkvenih pevcev vseh verakih sekt je priporočljivo, kajti župniki tudi ne čakajo na plačilo v nebesih, temveč ga zahtevajo že na tem svetu za svoja cerkvena opravila.

Jersey City, N. J. — Ameriška delavska federacija se je odločila, da se organizirajo pralniški delavci. Organizatorji bodo obiskali delavce na domovih in jim priporočili, da naj oddajo perilo le v unijske pralnice. Organizatorji so vodili William F. Kawanough.

Članstvo lokalne unije voznikov, ki vozijo avtobuse, narašča vidno po zadnji stavki. Zda šteje 1,087 članov.

Cleveland, O. — V tujakšjem mestu se je ustanovil Kovinski delavski svet, kateremu se je pridružil 11 od 16 organizacij kovinskih delavcev. V Clevelandu je več ko 100,000 kovinskih delavcev, a večina teh ni organizirana. Sto šestdeset delavcev, ki delajo v obširnem vodovodnem departmentu, je zagrozilo s stavko. To je pomagalo in mezd se jim je povišala od 2 do 10 centov na uro. Uslužbeni v tem departmentu so se poganjali skozi dve leti za izboljšanje meze. Njih prizadevanja so bila zastonj. Ko so se naveličali, so zastavali in se niso vrnili preje na delo, dokler jim ni bilo povišanje meze zagotovljeno. Dve sto delavcev, ki delajo v mestni elektrarni, so izgubili plačo za čezurno delo. Mogoče bodo posnemali uslužbence vodovodnega departmanta.

Stiri unije stavbinških delavcev so sklenile mezdne pogodbe s podjetniki. Električarji bodo prejeli po \$1.50 na uro, krovci po \$1.40, stavbinški težaki pa 87½ c. Parobrodni monterji bodo prejeli staro mezo po \$1.50 na uro. Tesarskim delavcem se je povišala meza za 12½ centa na uro. Prejemali bodo \$1.37½ na uro.

Washington, D. C. — Pri Mednarodnem društvu strojnikov so bili od predsednika A. O. Whartona doli izvoljeni vsi stari odborniki.

Polet iz Pariza v Čito ponesrečilo.

Pariz, 6. jun. — Francoska vojska avijatika Coate in Rigot sta v soboto poletela brez prestanka v Čito v Sibiriji. Danes je prišla vest iz Moskve, da sta se morala spustiti na tla v Nižnizaglsku v Uralih. Izgubila sta linijo v silnem deževju in megli.

Pet voznikov ustreljenih v Ukrajini.

Odesa, 6. jun. — Pet rumunskih špijonov je bilo večerj ustreljenih v Odesi. Trije so bili obsojeni v desetletni zapor.

Misisipiška poplava razgalja zamorsko sužnost

Peonaža je še v polnem cvetju. — Zamorec smeje iz taborišča le v spremstvu lastnikov zemljišč ali plantaž.

New York, N. Y. — Walter White razgalja v svojem poročilu peonažo zamorcev v okrajih, ki jih je poplavlja reka Mississippi. Walter White je pomožni tajnik Društva za napredek zamorskega ljudstva. Potoval je po poplavljenih krajih. Obiskal je Memphis, Jackson, Vicksburg, New Orleans in druga mesta in kraje. Vrnil se je po končanem potovanju v New York.

White pravi, da v mnogih taboriščih, v katerih so nastanjeni poplavljeni, dovolijo zamorcem zapustiti taborišče in oditi na plantaže le tedaj, ako odhajajo v družbi zemljiščnih gospodarjev. General Curtis T. Green, ki zapoveduje milici v Vicksburgu, je povedal nje-mu, da lastniki plantaž prihajajo le zaradi tega v taborišča, da polžejo zamorce. Delavski agenti ne smejo v taborišča in nikomur ni dovoljeno govoriti z drugimi zamorci, kot s svojimi. V nekaterih taboriščih so mu pripovedovali, da veliko zamorcev uide iz taborišč in tako rajše izgubi pravico do živca, zdravniške oskrbe in obleke, kot da bi se vrnili na plantaže. V nekaterih taboriščih oddajo zamorce industrijalcem. Ko zapuste taborišče, jih zaplišejo, in ko se vrnejo, napravijo pri njih opazko, da so se vrnili.

Veliko zamorcev ne ugovarja, ako sploh ne dobe meze za izvršeno delo. Oni ugovarjajo le pretepanju. Nekateri belopoltniki ravno izredno grdo in brutalno z zamorci. V nekaterih krajih kot v Greenville in Stopa Landingu pa zamorce konakirajo.

Štališče britskih delavcev napram Baldwinu

Konferenca so se udeležili zastopniki 4,000,000 strokovno organiziranih delavcev.

London, Britanija. — Na izredno konferenco so prišli zastopniki 4,000,000 strokovno organiziranih delavcev, da zavzamejo svoje stališče proti zakonski predlogi, ki je pred parlamentom in katero namerava Baldwin omejiti moč strokovno organiziranega delavstva. Konferenca se je pričela ravno eno leto po zgodovinski konferenci, ki je odredila splošno stavko.

Govorniki so razlagali besedilo v predlogi, ki se da razlagati na razne načine in vedno tako, da koristi vladajočemu razredu. Walter Citrine, tajnik Britanske delavskega strokovnega kongresa, je naglašal, da je sodnijska prepoved nova in nevarna iznajdba, ki spominja na škandale in krivice, ki so se zgodili pri izdajanju sodnijskih prepovedi v Združenih državah. Za britsko delavsko stranko je govoril Arthur Henderson. Naglašal je, da se ne sme kampanja deliti v dva dela: političnega in industrijskega, ampak mora ostati celota. Gibanje mora biti celotno, da se hitro reši cela stvar.

Levica je predložila resolucijo, ki se izreka za obstrukcijo v parlamentu, toda resolucija ni bila uvaževana. Poročilo je pojasnilo, zakaj torijska vlada napada, da strokovno organizirani delavci plačujejo po šest centov kot prispevek za delavsko stranko. Izmed 4,000,000 delavcev je samo 100,000 delavcev izjavilo, da želi biti prosti strankinega prispevka.

Čangtsolin se pripravlja za izpraznitve Pekinga

Diktator je voljan izročiti mesto četam kantonskega zavez-nika Jenhsijana.

Peking, 6. jun. — Maršal Čangtsolin, mandžurski diktator severne Kitajske, dela priprave za izpraznitev Pekinga. Svojo tepeno armado namerava umakniti na sever onkraj velikega zidu.

Kakor zdaj izgleda položaj, bodo čete generala Jenhsijana, guvernerja province Šangai, prve došle v Peking. Penhšan je pred par tedni prestopil na stran Kantoncev in mobiliziral armado 200,000 mož, s katero zdaj prodira proti Pekingu od Kalgana.

Prvi transportni parnik s ameriškimi pomorščaki je večerj priplul v Tientsin.

RUDARSKO ME-STECE OBKRO-ŽENO S PLOTOM

Rudarsko mesto obdaja deset čevljev visok plot iz bodeče žice. — Plot je tako visok in izdelan, da ga ne more nihče preplezati.

Puckety Creek, Pa. — To rudarske mestece, ki je bilo nekoč poznano kot Parnassus ali Kinlock in se nahaja blizu Pittsburgha, je obdano s plotom iz žice. Mreža iz žice ima prav majhne pentlje, visoka je deset čevljev in na vrhu upognjena na znotraj, vmes je pa vpletena bodeča žica, tako da je nemogoče preplezati tak plot, pa če človek želi v mestece ali pa iz njega. Vsa kraj izgleda kot velika ječa. Premogovnik lastuje Valley Camp Coal kompanija, ki je podružnica Paisleyjevih interesov.

V mestu živi 700 organiziranih rudarjev s svojimi družinami. Ko je potekla jacksonvillaka pogodba dne 1. aprila, je bil premogovnik zaprt za mesec dni, naker ga je kompanija po enem mesecu polzkušila obratovati brez pogodbe z rudarsko organizacijo. Bil je prvi pokušaj, da se zlomi rudarska unija v dolini Allegheny. Rudarji so ostali zvesti uniji. Ti rudarji žive v kompanijskih hišah. Mogoče bodo iz hiš postavljeni sodnijskim potem na cesto, ako bodo Kompanija je zgradila okoli njih hiš plot iz žice, tako da rudarji ne morejo iz mestece, ako se nočejo posloviti za vedno iz njega.

Kompanija je neke dobila deset stavkokazev in se trudi, da jih dobi še več. Ali importirani delavci zapuste obplotno mestece, ko izvedo, kakšen je položaj v njem. Od deset importiranih stavkokazev sta dva pustila delo. Deset rudniških delavcev je prenehalo delati, ko so prišli na delo stavkokazi.

Ko so prvi dni pričeli delati stavkokazi, je prišlo skoraj tisoč rudarjev iz bližnjih premogovnikov na stavkovno stražo. Drugi dan je bila že na mestu državna in privatna policija premogovniških baronov. Kompanija pa še ni bila zadovoljna, da je imela na razpolago oboroženo silo, ampak je izposlovala še sodnijske prepovedi, ki je znižala številno stavkovne strake na deset mož na vsaki strani vrat.

Unija dela trdo in se bori hrabro, da prepreči, da dolina Allegheny ne postane začetek terorja, kakršen je divjal proti rudarjem v Zapadni Virginiji. Puckety Creek je važna postojanka za rudarsko organizacijo.

Rumunska kraljica spodila premijerja

Njen dvorni zaupnik Babu Stirbey je prišel na čelo nove vlade.

Bukarešta, 6. jun. — Dolga bitka med kraljico Marijo in premijerjem, generalom Averescu, je končana in Marija je zmagnala na cel črti. Averescu, ki je pred nekaj dnevi podal ostavko, je bil faktično spoden z vlade. Njegov naslednik je Barbu Stirbey, Marijin dvorni zaupnik, neke vrste rumunski Rasputin, katerega je Averescu ves čas svojega režima silno črtil in ga skušal politično uničiti. Stirbey ima naloge, da zdaj organizira "vlado narodne koncentracije."

S padcem Averescuja je šla s krmila stranka kmetov, pravzaprav bojarjev (veleposestnikov). Averescu je velik prijatelj Musolinija, vsled česar je sklenil tesno zvezo z Italijo.

Kolontajeva zapustila Mehiko. Vera Cruz, 6. jun. — Aleksandra Kolontaj, sovjetska poslanka v Mehiki, je danes odpotovala s parnikom v Hamburg.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Datum v oklepaju n. pr. (May 31-1927) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

JEKLARSKI TRUST.

Marsikateri slovenski delavec se spominja, da so mu starši — oče ali mati ali pa oba — pripovedovali, da je bilo nekoč, to je že pred štiridesetimi ali še več leti, po Slovenskem v navadi, da sta dekla in hlapec ostala pri hiši, ko so njima opešale moči. Postala sta vžitkarja. Imela sta hrano in stanovanje, dokler nista umrla. Ta navada ni bila udomačena pri vseh gruntarjih in veleposestnikih, toda bila je.

Ampak če bi kdo iskal danes med trustovci človeka s človekoljubnimi načeli, ki bi na starost skrbel za stare in onemogle delavce iz hvaležnosti, ker so mu gromadili in kopičili njegovo premoženje, dokler so bili krepki in zdravi, bi bil podoben zgodovinskemu Dijogenu, ki je v starodavnih Atenah iskal pri belem dnevu po ulicah s svetilko v rokah človeka.

Res je, da imajo trustovci toliko rajše delavca, ki je krepak in zdrav, ker se zavedajo, da tak delavec množi njim njih imetek. Na tisoče delavcev dela v jeklarni v Garyju, Ind. in drugih sosednjih malih mestih. Tisoči in tisoči garajo zopet v Minnesoti in drugih državah v podjetjih jeklarskega trusta. V vseh teh podjetjih ni priznana delavska strokovna organizacija. Delavec, ki se drzne le omeniti delavsko strokovno organizacijo, občuti prav hitro moč družstva. Preden se dobro zave, ali je imela njegova agitacija kakšen uspeh, je že odslovljen in zopet lahko gre s trebuhom za kruhom. Špijonski sistem je izdelan do skrajnosti.

Po najnovejših poročilih, ki prihajajo v javnost, je trust uvedel nekakšno zavarovanje svojih delavcev proti boleznim in za posmrtnino. Tudi tega zavarovanja ni trust uvedel iz človekoljubja do svojih delavcev. To zavarovanje ima namen še bolj prikleniti delavce na svoje podjetje. Dogovoril se je z zavarovalnimi družbami, ki na pr. zavarujejo hkratu tisoč ali pa več tisoč delavcev ne da bi bili zdravniško preiskani. Zavarovalna lestvica je namreč prepračunjena na takem skupinskem zavarovanju. Zavarovalna družba sprejme od kraja vse delavce, ne da bi jih zdravniško preiskala po svojih zdravniških. Trust ji izroči poročilo, koliko delavcev je samo z enim očesom, eno nogo ali roko, ki delajo v podjetju. Zavarovalni tehničar pa preračuna na podlagi statistike, ki izkazuje, koliko delavcev umrje, ponesreči ali zbolijo izmed tisoč. Nato zavarovalna družba sklene pogodbo s trustom. Delavci seveda ne vedo, da zavarovanje velja le toliko časa, dokler so zaposleni v podjetju. Ako gre do delati drugam, zavarovanje preneha. Ker delavci tega ne vedo, postanejo še bolj voljni in mislijo, da trust po očetovsko skrbi zanje.

Oče jeklarskega trusta je bankir Morgan, ki nima svojih interesov le v jeklarskem trustu, ampak tudi v zavarovalnih družbah in drugih podjetjih. Ko se je rodil trust, so očetje jeklarskega trusta izdali za 508 milijonov delnic, potem za 308 milijonov delnic, ki so morale nositi na leto po pet od sto obresti. Vrtega je pa bilo izdanih za 510 milijonov še takozvanih prednostnih delnic.

Razni člankarji so takrat naglašali, da je bilo za 508 milijonov dolarjev izdanih vodenih delnic, katerih se je branila vsaka banka in jih ni hotela kupiti za nobeno ceno. Te delnice so ponudili ljudstvu. Vsaka delnica je stala \$40. Ljudstvo je verjelo Morganu in je kupovalo delnice, dasiravno ni bila nobena delnica toliko vredna, kolikor je bil vreden papir, preden so nanj pričeli tiskati delnice. Te delnice so kmalu poskočile na osemdeset dolarjev. Podvojile so svojo vrednost, ki je pa padla, kadar se je špekulantom zdelo, da je prišel čas, da jih pokupijo za nizko ceno. Kasneje je šla vrednost delnic zopet vrhovi in ljudstvo je delnice kupovalo, kajti ljudstvo ni razumelo, kako ga špekulantje molžejo s svojimi borznimi manevri. Treba bi bilo spisati precej debelo knjigo, ako bi se spisala povest o jeklarskem trustu. Povedano bodi le še to, da je jeklarski trust že leta 1902 imel pri vsaki toni jekla \$16 čistega dobička in da je do svetovne vojne šel ta dobiček gori in doli. Ob času svetovne vojne je dobiček jeklarskega trusta hitro poskočil,

pa se je zopet znižal po končani vojni, a zdaj se množi od leta do leta.

Tako se ustanovljajo velika kapitalistična podjetja, v katerih gara na tisoče in tisoče delavcev, da se izplačujejo dividende na vodene delnice, za katere snovatelji podjetja niso vložili nikdar nobenega centa, ampak so jih prodali ljudstvu, da jih je pokupilo in tako založilo kapital za podjetje.

JAVNA GOVORNICA

Konstatira samo dejstva.

Mulberry, Kans. — Naši možje so na stavki in tako imamo tudi žene nekoliko več časa kot ponavadi, da čitamo, ker nam možje pomagajo pri domačem delu. Tako včasih komaj čakamo, da nam pismonoša prinese 'Prosveto'. Res je, da je bil J. S. dvakrat pri meni in rekel, da nekoliko popusti, ako vse naenkrat plačam.

Plačati seveda nisem mogla vsega naenkrat, kar sem dolgovala v konsumnem društvu, zato sem prosila, da se malo počaka, da se razmere izpremenijo in obrnejo na boljše. Kako je v Kansasu, vsak dobro ve, posebno če ima tako veliko družino, kot jo imam jaz.

Tako sem pa imela še več stroškov, ker so k dolgo narasli še sodnijski stroški. Po mojem skromnem mnenju bi se stvar lahko poravnala brez sodnijskih stroškov, ako je delavska družina v stiski za denar. Moje besede nimajo namena nikogar žaliti, ampak le ugotoviti dejstva, kot so bila. — Mrs. J. Podbelvšek.

Uredništvo: — Listnica uredništva z dne 18. maja ni šla vam mar, ampak anonimno pismo je pisal nekdo drugi, ki ima začetne črke krstnega imena in priimka kot vi. Toliko v pojasnilo.)

Iz zapadne Pennsylvanije.

Res bi bilo zelo dobro tako kakor je pisal westmorelandski premogar v št. 115, namreč, da bi se organizirali vsi rudarji po neunijskih rovih, to je v Westmorelandu, Fayette in Somerset okrajih. Toda organizirali bi se zato, da bi v organizaciji ostali, ne pa zato, da bi nas organizacija pustila na cedilu, kakor je bilo na primer leta 1910 do 1911, ko smo stavalji šest-najst mesecev, potem pa na kolensih hodili prositi dela. Tako se nam je zgodilo tudi leta 1922, ko je Lewis ugodil premogokopnim družbam, nas pa prepustil usodi in nemilosti podjetnikov. Zaključil je stavko nam v škodo in tako tudi v škodo premogarske organizacije. S tako taktiko organizacija ne bo mogla rasti, pač pa bo moral Lewis začetni socialistično misliti in učiti člani organizacije, da ne bodo volili starih politikov. Pa kaj hočemo, če Lewis sam spada med nje, namreč k stranki, ki je delavstvu sovražna. On sam je republikanec. Zato pa je unija premogarjev izgubila svoje postojanke. Premogarski podjetniki so seveda bolj blistrli glav kako Lewis; oni začnejo tam, kjer je organizacija šibka. Tega se pa Lewis ne zaveda. Ako ne bo podvel korakov za organiziranje neunijskih rovov, bo peti distrikt U. M. W. of A. tudi razbit in čez par let bomo delali za dolar in pol na dan. Saj že sedaj malo zaslužimo, ko nam pri tehtanju premoga polovico ukradejo. Na voziček, ki drži po dve toni premoga, na primer zapise samo eno tono ali pa še manj po štirinajst in tudi samo po deset sto. Premog kajpada tehtajo brez priče. Koliko moramo poleg tega še opraviti "mrtevga" dela, pri čemur nas škalinarja bossi, tega mi ni treba tožiti. Boss pa pravi: Ako ni za tebe, pa poberi orodje in idi; zunaj jih dovolj čaka na delo. Rudarji po neunijskih rudnikih takorekoč nič več ne zaslužijo, čeprav imamo plačljivo lestvico od leta 1917. Pred petindvajsetimi leti smo zaslužili ravno toliko kakor sedaj, ali takrat je bil živ več poci.

Opisani položaj nas prepričuje, da je rudarska industrija zrela za socializacijo. Do izpolnitve tudi ne bo prišlo v organizaciji, dokler se članstvo ne nauči socialistično misliti in kadar pridejo volitve, da bomo poslali svoje zastopnike v deželne in državne urade, drugače nas bo bič kapitalizma tepel vedno huje. Tudi nobene delavske unije ne

zmo mogli ohraniti, če ne bomo imeli dovolj delavskih zastopnikov, kjer se kujejo postaje. — Premogar.

3. T.:

Kaj je in kakšno je letalo

Dasl je letalo (pravijo mu udi aeroplan ali avion) drugod plošno v rabi, je pri nas doma a neznano. Avion je videl pač vsakdo, a le v zraku. Redko pa je imel priliko, da bi si ga ogledal od blizu. Temu se ni čuditi. Šaj nas je po končani vojni zapustilo zadnje letalo; od tedaj pa gre svetovni zračni promet lobesedno preko nas. V veliki meri je kriva naša nevednost iz nepoznanje letala in letalstva. Če bodo naslednje vrstice nepočetnemu čitatelju razjasnile bistvo tega modernega občila, bo njihov namen dosegel.

Splošno je znano, da sestoji aeroplan 1. iz motorja, 2. iz letala kot takega. Z motorjem se ne bomo pečali, ker je v bistvu navaden avtomobilski stroj. Omenjeno pa bodi, da že hodi čisto svoja pota. Sploh bodoči razvoj aeronavtike (zrakoplovstva) zavisel od napredka pogonskega stroja.

Letalo samo razčlenimo v krila, trup, vodila in stojalo; vsakemu teh delov je namenjena neka funkcija.

Če nekoliko nagnjeno ploskev naglo vlečemo skozi zrak, se j le-ta upira, in sicer tem močnejše, čim hitreje se gibanje. Ta reakcija ali "upor" vpliva dvojako na ploskev; večji del se porabi za to, da ploščo dviga (j nosi), z manjšim delom pa jo ovira pri pomikanju naprej (Primerjaj "zmaja", s katerim se igrajo otroci.) Navpično, dvigajočo sestavno silo znanega upora imenujemo vzgon, vodoravno, ovirajočo, pa čelni (kvarni) "upor" ali kratko: upor. Rezultanta obeh sil je vedno približno navpična na ploskev.

Vzgon in upor zavisita predvsem od nagiba plošče k smeri gibanja, ali — kakor pravimo — od vpadnega kota, obenem pa tudi od oblike ploskve. Z naraščanjem vpadnega kota naraščata vzgon in upor, vendar le do približno 30 stopinj. Preko te meje vzgon naglo pade. Če ploskev postavimo navpično na smer gibanja, vzgon popolnoma izgine. To se pravi, ploskev se gibanju le še upira, ne more pa več "nositi". V praksi znaša vpadni kot 2—6 stopinj.

Kvarni čelni upor občutno zmanjšamo, če vse dele letala oblikujemo vretenasto, podobno kakor je oblikovano ribje telo; torej spredaj bolj topo, proti ozadju pa postopoma vedno tanjša, tako da je skrajni konec ostra konica ali pa oster rob. Posamezne dele tudi dobro ogledamo.

S poizkusi so dognali, da ob vretenastem telesu zrak najmirnejše odteka in ne tvori skoraj nobenih kvarnih vrtnicev, ki so zelo izraziti za telesi valjastega prereza; katere se upirajo zraku osemkrat močnejše od vretenastih. Tudi vzbokline na krilih in trupu letala upor izdatno povečajo. Če pomislimo, da čelni upor narašča v kvadratnem razmerju z brzino, da se torej početvori, če se hitrost podvoji, tedaj bomo razumeli, da lahko za prst debele sponje že občutno omeje brzino aparata. Tehnika si prizadeva graditi avione čim "čistejšimi linijami". Izogiba se delov, ki bi po nepotrebnem ležali v zračni struji.

Tudi vzgon je odvisen od brzine letala in od oblike kril. Nekoč upognjena krila boljše vozijo kot ravna. To pa radi tega, ker se od ravne ploskve zračni delci odbijajo v prvi tretjini ter odbeže pod zadnjim robom, ne da bi izkoristili celo površino krila. Če pa ploskev vpgnemo, naletijo delci, ki so se odbili v prvi tretjini, ponovno ob površino in oddajo svojo energijo. Nosilnost krila se poveča tudi s tem, da se nad njim stvori ob-

liren prostor razredčenega zraka, ki krilo nekako "sesa" v višino.

Stopnja razredčenja je odvisna od prereza profila in globline krila; vedno pa je podpritis nad krilom še enkrat manjši kot v okolici in dvakrat manjši kot nadpritis pod krilom. Prvi je potem takem za nosilnost aparata pomembnejši. Omeniti bomo, da se zrak pod nosilno ploščo ne stisne, temveč le jeziki kot voda. Razmerje med pritiskom kot voda. Medtem ko vlada v okolici normalni zračni tlak 0 kg, naraste pod krilom na + 10 kg, nad njim se pa zmanjša na — 20 kg. Razlika med obema znaša 30 kg, ki predstavlja absoluten vzgon. Številke so seveda le primer, relacija 1:2 pa je stalna in povsod enaka.

Ogrodje krila je zgrajeno iz lesa ali kovine (jekla in trdega aluminija). V navadi sta 2 glavna konstrukcije. Po enem glavnih nosilcev, katere zvežejo z rebri in spno z jekleno žico. Drugi način uporablja predalčke ali mostno konstrukcijo, ki je tehnično boljša, ker z malo materiala doseže veliko trdnost. Ogrodje je preplečeno z močnim platnom, ali pa obito z 3—4 mm lebelim furnirjem. Le-ta je vedno zlepljen iz najmanj 3 plasti. Čisto kovinska letala imajo z aluminijevno ploščino obita krila. Golo platno je hrapavo in luknjasto, zato ga poličimo s takim negorljivim lilelom. Furnir in ploščino zgladimo (poliramo).

Krila sama niso tako močna, la bi vzdržala ogromne obtežbe; moramo jih podpreti. Pri dvo in več krilnikih je to lahko doseči. Treba je le zvezati gornje in spodnje krilo z čvrstimi navpičnimi drogovi in jih križem speči. Težja je stvar pri enokrillnikih. Tukaj si pomagamo tako, la krila opremo ob trup ali ob stojalo z enim ali dvema paroma profiliranih drogov. Moremo jih pa tudi pripeti z vrvmi iz jeklene žice.

Izjema so kovinska letala z lebelimi krili, katerih ogrodje je že samo na sebi dovolj čvrsto, er ne rabi nobenih posebnih opor. Takim letalom pravimo "nepodprta". Njih najbolj znani zastopniki so avioni nemške tvrdke Junkers. Debela krila imajo poleg tega še to prednost, la moremo v njihovi notranjosti namestiti motorje in shrambe za gorivo, olje itd.

Krila so najznačilnejši del letala in torej važno ločilo med različnimi vrstami. Govorimo o eno, dvo in večkrilnikih. Dvo-krilniki imajo včasih spodnje krilo za polovico manjše od zgornjega. Takemu avionu pravimo seskiplan (poldrugokrillnik). Če sta obe nosilni ploskvi enaki, ločimo biplane po številu drogov, ki vežejo obe krili. Isto velja za večkrilnike, na katere v ostalem redko naletimo. So preveč neracionalni, kajti z večjim številom kril se skrajno neugodno veča upor.

Trup je zgrajen iz istega materiala in po sličnih načelih kot krila. Večinoma je obit s furnirjem ali ploščino; le redkokdaj prevlečen s platnom. Dolžina trupa znaša približno 1/2 razpetine. Okretna športna in vojna letala imajo nekoliko krajše, transportna pa nekoliko daljše trupe. Trup je v vzdolžnem prerezu vretenast, v prečnem pa skoraj pravokoten ali ovalen. Navadno grade letala z enim samim trupom. Poznamo pa tudi številne tipe, ki jih imajo po dva. Posebne vrste trupi so oni, v katerih se nahajajo samo motorji. Zategadelj so jako kratki.

V glavnem trupu so nameščeni pogonski stroji, posode za kurivo in olje, potniki, roba ter aparati za plovbo.

K trupu je pritrjeno stojalo iz profiliranega lesa ali kovinskih cevi. V njem visi en ali več parov koles na pnevmatiko, ki pri vzletu in pristanku nosijo vso težo letala. Silovitega sunka pri poletu na zemljo pa pnevmatika sama ne bi vzdržala; zato je pritrjena os v stojalu z močnimi vrvmi iz gumija ali z jeklenimi vzmetmi tako, da se more kolesje v hipu dotika z zemljo prožno izmakniti. Za velika in težka letala tudi to še ne zadostuje, temveč jih morajo opremiti s posebnimi "uničevalci sunkov" na olje ali zrak, ki so vdelani v ceveh stojala.

Stojalo je potrebno le pri vzletu in pri pristanku. Med vožnjo je čisto odveč, da celo škodljivo, ker povečuje nekoisto težo in močno veča kvantiteto upor. Poslednji nedostatek skušajo odpraviti na ta način, la stojalo in kolesje v zraku povlečejo v notranjost trupa, za kar je potreben drag in dokaj težak mehanizem, ki se izplača le pri letalih velikanih. Po izkušnjah zadnjih let pa se lahko nadejamo, da bo to vprašanje v kratkem zadovoljivo rešeno.

K pripravam za pristajanje spada še ostroga, katere podpira rep trupa, obenem pa deluje, drseč po tleh, kot zavora. Polobna je polenu, premična na vse strani in pritrjena k trupu z vrvmi iz gumija.

Letalo je v zraku vsestransko gibljivo okrog svojega težišča. Le redkokdaj pa se zgodi, da je letalo v ravnotežju samo od sebe. Zato je treba opremiti avion 1.) s pripravo, katerega sproti ravnoteži. 2.) s pripravo, ki lahko z njo vsak čas spremeni smer leta.

Ta dva zahtevka zadovoljujejo na repu trupa se nahajajoče ploskve vodilke in sicer nepremične dušilke in premična krmila. Delovanje obeh je popolnoma enako. Razlika med njimi je le v tem, da prve delujejo avtomatično, druge pa more pilot premikati po svoji volji.

Kakor pero pri strelci, tako tudi dušilke čuvajo smer, ki jo je letalo sploščka zavzelo in zabranjujejo, duše vsako nihanje okrog te smeri. Kakor je avtomatična stabilnost letala v enkrat zavzeti legi zaželenja, tako pogostoma nastopi potreba, da pilot s svojo voljo poseže vmes, bodisi, da dušilke ne zadoščajo za ravnotežje (n. pr. v močnem vetru), bodisi da je treba spremeniti smer poleta. V to služijo krmila, katerih ima letalo trije: za višino, za nagib in za smer. Če višinsko krmilo dvignemo, potisne zrak rep navzdol: letalo začne leteti navzgor. Nasprotno se zgodi, če krmilo povesimo. Podobno se aparat odzove smernemu krmilu z zavojem na levo ali desno. Krmila za nagib, pravimo jim "krilca", se nahajajo na krajih kril. Če hočemo aparat nagniti n. pr. na levi bok, moramo levo krilce dvigniti. Zrak, ki se vanj upira, potisne levo krilo navzdol, zato se celo letalo nagne. Nasprotno se seveda zgodi, če krilce povesimo. Levo in desno krilce sta med seboj v taki zvezi, da se eno dvigne v trenutku, ko se drugo povesi, kar hitrost in izdatnost krmarenja poveča. Omeniti je, da služita krilci obenem tudi kot stabilizatorja v prečni smeri.

Pri letalih, posebno pri večjih, ki imajo običajno več motorjev, se je pojavila potreba po premakljivih dušilkah, ki bi jih pilot lahko med vožnjo uravnal. To bi bilo n. pr. potrebno, če se pokvari stranski motor, ker tedaj ostali še delujoči stroji letalo vlečejo v krog — naokoli. Ravno smer moremo vzdrževati le s smernim krmilom. To pa dosežemo, če smerno dušilko premaknemo tako, da zrak rep stalno tišči v stran, ki je nasprotna oni, kamor vlečejo delujoči motorji.

Danes je večina aparatov opremljena z mehanizmom za prestavljanje dušilk. Od krmil vodijo jeklene vrvi ali ozke cevi k krmilnemu droggu, ozir. kolesu, v sedišču pilota. Razpredba je taka, da se refleksnemu (nehotnemu) gibu človeškega telesa krmilo pravilno odzove. Če se je na pr. letalo nagnilo na desno, skuša človek nehotno obdržati ravnotežje s tem, da se nagne na levo in povleče krmilni drog za seboj, s čemer povesi desno (in dvigne levo) krilce oziroma letalo zopet izravna. Slično je z višinskimi in smernim krmilom. Krmarenje je unificirano, na celem svetu enako; z vihtenjem droga (oziroma stebra s kolesom) naprej in nazaj premikamo višinsko krmilo, z vihtenjem v levo in desno pa krilca. Smerno krmilo ravnamo z nogami s pomočjo vodoravnega droga, ki je vdelan v tla letala. V aparatih, ki so opremljeni s krmilnim kolesom, se stvar spremeni le v toliko, da se krilca odzovejo pritenju kolesa. — "Življenje in svet."

ZARKOMET

Vse je rešeno!

Hick je presegal diplomatske vrvi, boljševeki so odplavali sveta in Anglija je danes paradiz! Nobene stavke ne bo več. Vse je zadovoljno in srečno. Juh! Jutri gremo vsi na ples, potem na pojedino, nato pa spat in potem spet na ples. Kakor v nebesih tako pri nas ...

Pertinentna vprašanja.

Zakaj prezident Kulidž nikoli ne potuje z eroplanom?

Ali že imate dva?

Filozof Brisbane piše, da bi morala vsaka družina v Ameriki imeti najmanj dva avtomobila. Eden za očeta, da bi se vozil na delo in z dela, drugi za mater in otroke, da bi se malo izprevozili čez dan.

Kadar ne bo več požeruhov, ki požrejo vsak dan za sto avtov, pa bo tako kot se sladka Brisbanov stric. Ampak za njega bo boljše, če bo takrat že mirno počival ...

Vesti iz Moronije.

Mr. Kilometer je končno razveselil cela Moronija. Dokazal bo razliko med židovskim socializmom (ki ga nikjer ni) in krščanskim-socializem (ki ga tudi nikjer ni). Končno dokaže vsem brezvercem, da povodnji v Misisipi dolini ne bi nikdar bilo, če ne bi bilo Misisipija. To jim dokaže in pokaže pod nos (če se bo upal tako blizu). Živel ruina kapljica! — Billy, iz Stare Avstrije.

Ko so izganjali hudiča.

V starem veku je bil vsak blazen človek obseden od hudiča. To so verjeli v Babiloniji davno prej, preden je bila spisana biblija. Babilonci niso poznali pekla ali posmrtno kazni, pač pa so verjeli, da bog Marduk kaznuje grešnika takoj po storjenem grehu. Kazen je bila v obliki bolezni. Vsaka bolezen je bila božja kazen za greh. To vero so potem prevzeli stari Judeje. Sveto pismo kar mrgoli incidentov take kazni. Najhujša "kazen" je pa bila blaznost, kajti hudič sam se je naselil v grešniku in počenjal razne norosti.

In Jezus sam, ki je bil božji sin, je to verjel! Tudi on je izganjal hudiča iz blaznih revežev. Danes, ko verniki vedo — ali vsaj lahko vedo — odkod izvirajo take bolezni, se pa nočejo vprašati, kako je to, da božji sin, torej Bog sam, ni vedel tega!

Čestitke.

Cestitam svetemu Juriju, ki je 42letni nevesti in 36letnemu ženinu vozil balo v svoji 17letni Lizi v Belo dolino. Sveti Anton je tudi čestital. — Vestmorlanške vile.

Zakaj jih ubijajo?

V New Yorku so ubili dva italijanska fašista, ki sta seveda že v nebesih. Bolje bi bilo, da so ju poslali v Italijo, ne v druga nebesa.

Vsakdanja molitva.

Prvi delavec: Delaš, delaš? Drugi delavec: Da. In ti? Prvi delavec: Da. Delaš težko?

Drugi delavec: Da. In ti? Prvi delavec: Da. Koliko zaslužiš?

Drugi delavec: Malo. In ti? Prvi delavec: Malo.

Krščanska vest.

Jugoslavija je poslala ultimati Albanciji. Za blagor očetnjave naj ultimati govori!

K. T. B.

KITAJSKA TRGOVINA Z AMERIKO NARAŠČA.

Sangaj, Kitaj. — Poročilo tukajšnjega ameriškega konzulata izkazuje, da je kitajski izvoz iz doline Jangtse v Združene države normalen, in da se je pomnožil glede nekaterih produktov. Carinski urad poroča, da so dospele velike množice antimon, lesenega olja, tobaka iz province Hunan (boljševskega središča) v Sangaj.

Politični pregled po Jugoslaviji

BNOVITEV SRBSKEGA NACIONALNEGA BLOKA V JUGOSLAVIJI

(Izvirna Prosveta.)

Srbijski nacionalni blok v Jugoslaviji ni nova ideja. Ta blok je prebrat leta 1918 se je v Srbiji ustvaril na ta način, da se je ustanovila koalicijska stranka radikalov, samostojcev in liberalcev, ki so po poenotitvi liberalcev iz Hrvaške in Slovenije ustvarili vidovdanskega, predstavljajoč po besedah samega voditelja radikalne stranke, pok. Protića; absolutistično monarhijo.

Pasić je leta 1922 to koalicijsko razbil s namenom, priložiti v nasilnih volitvah absolutno večino radikalni stranki. To se leta 1923 ni posrečilo. Ta poskus je Pasić ponovil leta 1925. Pri tem mu je pomagal svetovozar Pribičević, ki je takrat razbil demokratsko stranko in pridružil Pasiću.

A tudi tokrat se ni posrečilo. Niti obznana nad hrvaško republikansko stranko, niti zakon zaščiti države, ki je stavil izven zakona delavsko in kmečko pozicijsko socialistično republikansko gibanje, ni pomagalo. Radikalna stranka je sicer pridobila na mandatih, došla je okoli 150 mandatov, toda izgubila je na vplivu med ljudstvom, kar so pokazale prihodnje občinske volitve in občinske volitve. Nasilna volilna politika, vladni teror in korupcija, je dala močno orožje v roke demokratski stranki, navzlic temu, da jo je Pribičević s svojim razkolom znatno oslabil. Po volitvah leta 1925 so radikali poskusili s takozvano "politiko sporazuma" s Hrvatji. Toda ta se obeh strani neizkrenano politika je še bolj razbila vrste radikalne stranke. Radić je obdržal svoje vrste ter je njegov vpliv v nekaterih pokrajinah še zraščal.

Odkritje korupcije in smrt Pasićeva, ki je s svojo avtoriteto edini držal elemente v svoji stranki skupaj in ohranil disciplino in vpliv, je radikalna stranka padla v tako težko notranjo krizo, da se je razcepila v štiri frakcije. Čim se je to zgodilo, je bil Pasićev plan, da pripori radikalni stranki absolutno večino v parlamentarnih volitvah, za dolgo časa onemogočen. Treba je bilo še kompromitirati najmočnejšo stranko med Slovenci: zato so radikali vzeli za par mesecev klerikalce v vlado, jim dali majhne strankarske koncesije, a dobili od njih proračun, odgoditev korupcijske preiskave in obsežna pooblastila, ki jim omogočajo vladati brez parlamenta cele mesece.

Ko so klerikalci to delo opravili, so jih radikali vrgli od vladnega korita. Ker pa ni izgleda, da bi mogli v težki zunanji in notranji situaciji vladati samo radikali, kajti tudi ta stranka v sedanji situaciji ne more računati pri volitvah na absolutno večino mandatov, je bil edini izhod za radikale, ako hočejo ohraniti nadvlado, da se vrnejo na politiko od leta 1922, to je, da srbijske kapitalistične stranke zopet napravijo koalicijsko.

Vlada Vukičević-Marinković ima torej nalogo, spraviti srbske buržoazne stranke v enotni srbski nacionalni blok, ki bi izvedel volitve in priložil srbijski buržoaziji absolutno večino v parlamentarnih volitvah. Ta blok bo morda dopustil hrvaškim manjšinskim gospodskim vladostojnim strankam skromna mesta v vladi. Njegova politika bo obrnjena proti večinskim hrvaškim in slovenskim strankam, proti Radićevi in Koršćevi stranki, ki govorijo, karor da so zastopnice hrvaškega slovenskega naroda. Da bi se opravičila hegemonija Beograda na zunaj in na znotraj, se morajo te večinske stranke oslabil in razbiti, da ne bo niti v Sloveniji niti na Hrvaškem nobene stranke, ki bi lahko nastopila v imenu Hrvatov ali Slovencev.

Poleg te velikosrbske politike bo srbijski nacionalni blok nastopil ostro tudi proti socialni politiki. Ta blok sestavlja jo izraziti predstavniki bančnega industrijskega in trgovaškega kapitala, ki hoče vsa bremena sedanje gospodarske krize prevladati na ramena delavcev, nameščencev in malih poljedelcev. Zato delovno ljudstvo pod tem blokom pričakuje novih nasilstev in nove redukcije prejemkov in plač.

Med delavstvom so vsled tega vedno bolj širi zavest, da je treba ustvariti močan blok dela — proti nacionalnemu bloku kapitala. Ako bi delavstvo ustanovilo močno stranko, potem bi tudi poljedelci v Jugoslaviji lažje uvideli nesmiselnost oportunistične politike njih buržoaznih voditeljev in bi spoznali, da je edina njihova rešitev v zvezi z delavci.

Zavednost med delavstvom torej napreduje, čeprav prepočasno. Enotni blok buržoazije bi moral spontano izzvati blok dela. Takrat bi prenehali verski in plemenski boji, ki so samo pesek v oči za množice. Namesto njih bi se pojavili razredni boji, ki bi ljudstvu odprli oči, da spozna in se bori za svoje stvarne interese.

Glad jaše, jaše, jaše!

In tako smo lepega dne meseca majnika leta 1927 čitali, da je ljudstvo v Hercegovini travo in umira od gladi!

In smo tudi čitali, da je na tisoče in tisoče otrok, ki so obsojeni smrti zaradi gladi, če se jih prebivalci bogatejših pokrajin ne usmili in vzamejo v svojo oskrbo!

Vse to smo čitali v naših listih prav te dni med ostalimi brzojavami o notranjih vladnih kombinacijah in zunanjih komplicacijah. In je bilo končno tudi rečeno, da odklanja celo odtoniti veliki župan vsako odgovornost za vse eventuelne posledice... In je nato vlada vendar poslala v Hercegovino nekaj vlakov žita in nekaj milijonov dinarjev za najnujnejšo podporo — odložila izterjevanje predpisanih davkov in tobačnih glob na poznejše čase!

Ko smo vse to čitali, smo se spomnili, da je bilo večkrat rečeno in zapisano, da smo prirodno bogata država, da se gospodarsko in politično konsolidiramo in razvijamo, da je sploh naša mila in plodna domovina pravi blagoslov za njen narod in da so naše vlade, vladé dela in skrbi za hrabri narod, in da smo po prirodi in po globokem domovinskem čutu in državni vnemi naše, podjetne vladajoče buržoazije zapisali veliki bodočnosti!

In res, ta velika, čudovita bodočnost je že tukaj: jemo travo in umiramo gladi in onemoglo deco izročamo usmiljenim ljudem širom države! — Kakor za časa svetovne vojne, in še hujše!

O, prokletstvo! In ni tu izgovora, da gre za hrvaški ali slovenski del jugoslovanskega naroda, ki ga pleni in izčrpa Srbija — o ne! V tem slučaju gre za najštevilčnejše srbsko ljudstvo, gre za hrabre Hercegovce, ki jih belgrajski imenitniki in oblastniki, ki jih vladajoča oligarhija ravno tako pleni in izčrpa, kakor vse druge, in za katerih usodo in elementarne katastrofe se zmenjavo tako malo, kakor za povodnji v Sloveniji in za potrese v Sumadiji...

Ves notranji politični dirindaj vseh teh srečnih osmi ujedinih let pod državnim vodstvom in državno eksploatacijo lastne buržoazije in ustavnega športa njenih strank je rodil svoj naradni, logični, silno logični, prelogični rezultat: da je postala namreč jugoslovanska trava dnevni "menu" našega seljaka in delavca, da jima je skočil znova za vrat črni glad, kakor v letih svetovne strahote!

Kajti, kaj naj sicer pričakuje narod od take vladne politike, kakor se vodi vsa leta pri nas, kaj naj pričakuje od take su-

rovo pohlepne in brezbržne buržoazije, in od takih buržoaznih strank, kakor jih imamo pod našim jugoslovanskim solncem?

Glad, propast naroda in njegove dece! O, saj ne ostane le pri Hercegovini — če se bo reševalo tako, kakor doslej, delovni narod, in vodilo po dosedanjih vzorih javne in vladne posle, pridejo kmalu na red tudi ostale pokrajine — prav kmalu pride na red zlasti Slovenija! Saj se v naših kmečkih in delavskih hišah že strada dnevni kruh!

Glad jaše! In ker je znano, da je gladni narod, ki se mora puliti za travo, vse prej kot odporen in uporen in sposoben za resno javno delo, je bilo prav modro iz stališča vladajoče buržoazije, da je prignala stvar do gladi: gladen narod, otopel narod; gladen narod, bogata buržoazija; otopel narod, ohola buržoazija!

Glad jaše, ljudska neumnost in podviljanost raste! Toliko bolje. Ne bo ji treba — modri buržoaziji — ugasniti luč in zapreti klavir!

Modra buržoazija mora misliti na vse... In glavno je, da smo veliki bodočnosti vsaj zapisani... (Delavska Politika.)

Zvezna vlada bo pomagala urediti roke

Coolidgev zastopnik na konferenci za kontrolo srednjepadnih rek takó izjavlja. Upanje na pridelek v poplavljeni coni.

Chicago, 6. jun. — Na konferenci, ki se je pred par dnevi pričela tu in ki ima "edini" namen izdelati načrte, da se v bodoče več ne pripeti taka katastrofa poplave kot se je letos obveletu Misisipija, so vsi zastopniki izjavili, da mora zvezna vlada takoj storiti korake v preprečitve povodnji. Načelnik armadnih inženirjev Jadwin je poudarjal, da je katastrofa v Misisipski dolini le nekaj manjšega pomena kot kaka vojna. Radi tega je potrebno, da ves narod pomaga pri ureditvi veletoka in njegovih večjih dotokov.

Vojni tajnik D. F. Davis je v imenu predsednika Coolidge izjavil, da bo federalna vlada prevzela obilicije preprečitve ponovne poplave v svoje roke. Na konferenci je veliko število senatorjev in kongresnikov. Poleg teh so tudi župani iz vseh mest ob Misisipiju.

Washington, 6. jun. — Predsednik Coolidge se je odločil, da prav zagotovo ne skliče radi misisipske poplave kongresa k izrednemu zasedanju.

Vicksburg, Miss., 6. jun. — Četudi so farmarji v bombažnem pasu že pričeli orati do upadla vode, pa vseeno ni nikakega upanja, da voda dovolj hitro upade, da bo bombažni pridelek vsaj delno poplačal velikansko škodo, ki jo je naredila velika misisipska poplava to spomlad. Kajti reka Misisipi ni več podobna reki; pač pa seriji jezerov, ki se raztezajo od Helene do Mehiskega zaliva. Devastacija se še sedaj ne more preceniti, ker v nekaterih krajih južno od Memphisa voda uničuje farme. Kljub temu pa nekateri plantažniki upajo, da bo letina še lahko uspeša.

New Orleans, 6. jun. — Velikanska množina vode, ki je zadnja visoka stena poplave, se pomika v tej bližini v Mehški zaliv. S tem je vsa nadaljna nevarnost odstranjena. V nekaterih krajih višek poplave še prelija ozemlja in poganja prebivalce v druge kraje. Voda dere z brzino deset milj na uro v zaliv.

Mussolini izstrelil sred nad tretjo internacionalo.

Rim, 6. jun. — Direktor fasistijske stranke je večeraj na odredbo Mussolinija objavil odgovor na protifasistijski manifest tretje internacionale. Odgovor je bil objavljen v glasilu fasistijske stranke "Foglio d'Ordine." Mussolini imenuje voditelje komunistične internacionale šarlatane in pravi, da je njegov fašizem pokazal več uspeha v petih letih kot je boljševizem v Rusiji v desetih letih.

Kirurgija primitivnih ljudstev

Da stoji anatomsko znanje vobče pri kulturnih narodih na jako nizki stopnji, je znana stvar. Pa ne samo, da preprost delavec ali kmet malo ve, kako je ustrojen, tudi izsolani ljudje in meščani ne poznajo svojega telesa, ali imajo o telesnih organih, o njihovi legi in njihovih funkcijah povsem nezanesljive, nejasne in zmedene pojme. Da so možgani nameščeni v glavi in pljuča v košu, to še vedo; tudi da je srce nekje v prsih, kamor se igralci prijemljejo, če govorijo o njem, še tudi, ali težkoče se že začno z lego jeter, vranice, ledvice. Kaj zvedo zdravniki v tem pogledu neredkokrat od svojih bolnikov, je nečuvstvo. Se največ znanja, kot umevno, imajo mesarji, konjači in podobni poklici, ki se pečejo z raztekanjem in razsekavanjem živalskih teles in ko potem tamkaj dobljeno znanje bolj ali manj posrečeno prenesejo na človeško telo.

Nazlic temu nepoznanju pa ni bila še nikoli nobena stara ženica z zadregi "ordinirati" ta ali oni čaj, te ali one kapljice in navetovatvi te ali one vrste obliži. Tudi navaden mazač, ki zdravi z zelišči in tekočinami itd., se ne pomišlja s predzno samozvestjo predpisovati svojih kroglic na "vrancu", ki si jih misli ležeče n. pr. pod križem in ki jih ližejo in zastrupljajo s svojo jedko slino gliste in druge bakterije večje vrste. Toda zdravljenje kostnih ran in zlomov pa ti ljudje že odklanjajo, razen nekaterih specializmov med njimi, ki pa že imajo vsaj nekaj znanja in anatomije kosti.

Zato se je na prvi hip čuditi, če zvedo, da stoji anatomsko znanje pri mnogih divjaških plemenih na relativno visoki stopnji in z njim tudi kirurško zdravljenje. Raziskave pa so dognale, da je ta veda vedno najbolj razvita pri ljudozrskih plemenih ali vsaj takih, ki so bili že kanibalji do nedavnih dni in so torej imeli dovolj prilike pridobiti si resnega znanja. Ponekod so se potem s tradicijo ohranile samo "teorije" in način

posameznih operacij. Te so prešle v trajno posest ljudi, ki se bavijo z zdravljenjem bolnikov v svojem plemenu. Razne male, osobito ritualne operacije, kot n. pr. obrezovanje, so se ohranile in razpasle iz religioznih vzrokov; druge podobne v svrhu lepotičenja, kot vrezavanje vrezkov po životu in glavi, osobito na tilih, napravljane širokih ali posebnih ornamentiranih brazgotin, prodiranje ohljev, ustnic, nosnih sten itd. Mnogo divjaških plemen si tudi navrtava in pili zobe, kakor so to delala stara ljudstva v Srednji Ameriki, ki so zalivala navrtane zobe z klatom in jih oblagala s turkizi. Inzulanci na Avstralskih otokih si napravljajo umetno zobovje iz bisernice, katere v priliki velikosti porinejo v narezano dlesno in oskrbe, da se zaraste meso okrog njih.

Med njimi slovejo posebno Melanezijski na Novi Britaniji kot spretni kirurgi. Zlomljene kosti zdravijo na jako radikalen način, tako da prerežejo kožo in meso do zloma in se brez rentgenovih aparatov na lastne oči prepričajo o legi in razsežnosti okvare. Nato dajo n. pr. kosti na roki ali nogi nategniti narazen in jih po dolžini opro s primernimi kosci bambusa, katere vložijo v dno rane naravnost na kost, stisnejo zopet meso nad njo in skvarjeno ekstremiteto dobro bandažirajo. Po preteku 2—3 tednov odvzemo zopet omet, razkopljejo rano znova in pobere les iznad kosti, na kar rano lepo obvežejo in povežejo. Podobno delajo tudi z zlomljenimi rebri. Drugi njihovi rojaki zdravijo bolj "po naše" z zunanjimi oporami, palicami, koriti iz drevesne skorje, najraje pa z ilovnatim ometom nekako tako kot mi z mavénato obvezo. Neke potnik poroča celo, da celijo na ta način zlomljene čeljusti.

Znani Parkinson pa poroča, da so ga klicali divjaki k nekemu ranjencu ter so mu povsem pravilno poročali, da je vstrelek vstopil na levi strani života, predri pljuča in želodec in da tiči sedaj na desni strani pod kožo. Ker je ranjenec že umrl, ni hotel Parkinson ničesar ukreniti. Toda domači kirurgi so bili drugega mnenja. Vrezali

so v meso na mestu, kjer so domnevali, da tiči krogla in jo tudi z izredno ročnostjo potegnili iz rane.

Pravi kirurgi se pa tudi dosti ne pomišljajo izvesti trebušnih operacij. O taki laparatomiji, ki se je posrečila, poroča Banderoff, popisujoč qukanaganske Indijance. Felkin je zopet videl, kako so zamorec v Ugandi izvršili sectio caesarea na neki 20. prvnici. Najprvo so otročnico napojili in ometili z vinom iz banan in jo privezali na nekako operacijsko ležišče. Nato je porodničar odmrmljal svoje čarovniške molitvice in zagovore, brez katerih ne gre, si umil roke, bolnici pa opral trebuh z vinom in ob asistenci dveh črnih pomočnikov vrezal popolnoma pravilno v trebuh, se dokopal do votline, prerezal maternico in oddal otroka svojemu asistentu. Ko je potem prerezal še popkovo vno in odstranil vse, kar je bilo treba, je kri ustavil z žarečim železom, rano pa zažil na ta način; da je skozi robove vtaknil 7. tenkih, poliranih žebelčkov, katere je na obeh koncih, ki so gledali iz kože ob vreznihi, obvil na trdo s travkovi iz lubjevine, zblizal in staknil robova rane do malega, vrezniho namazal z nekim mazilom ter končno bolnico primerno obvezal. Šesti dan je pobral žebelčke iz rane bolnice, ki je po preteku 2 tednov okrevala. Pri tem je treba naglasiti, da se divjakom rane le nerade gnoje in naglo celijo, ker razpolagajo ti otroci narave brezdomno z imuniteto napram raznim bakterijam, pridobljenim tekom neštetihih prav tako eksponiranih generacij.

Ce so se divjaški kirurgi lotili trebušnih votlin, zakaj ne bi se tudi lobanje? In tako vidimo, da odpiranje le-te v operativne svrhe poznajo poleg drugih tako Berberi kot Indijanci in še omenjeni Melanezijski. Sploh naletimo na trepanacijo povsod, kjer je orožje, ki posebno ogroža z udarci lobanjo. Tudi o teh primitivnih trepanacijah imamo točna in obsežna poročila. Operacije so čim bolj občudovanja vredne, če pomislimo, da manjka tem primitivnim kirurgom najenostavnejša orodja. Včasih nimajo niti ne modenih, že-

leznihi ali jeklenih nožev in režejo, pilijo in bdkrtavajo z obidlanom, bahbusom ali kokosovino.

Trepanacijo pa ne izvajajo samo dandanašnja divjaška plemena, ampak so jih poznali že tudi ljudje v kameni dobi, kakor dokazujejo to izkopine. Trepaniranje lobanje ranjencev, živčih mnogo tisoč let pred Kristom, pričajo, da ni imel kirurg tedanjih dni na razpolago nobene drugega instrumenta kot neokretno obdelano škrljevino iz kremenjaka. Pa tudi staroperuanski zdravnik je izvrševal svoje operacije le s čreplino iz obsidiana in to ne redko, kakor jo pogosto najti trepanirane lobanje. In vendar je trepanacija operacija, katere se na znatveni in tehnični višini stoječi moderni kirurg ne loti brez resnega preudarka in ne brez velike aile.

NA PRODAJ JE — "Player piano" v najboljšem stanju. Proda se po nizki ceni. Oglasi-te se pri lastniku na: 3050 So. Millard Ave., "zadej". Chicago, Ill. (Adv.)

ZENITVENA PONUDBA.

Slovenec, star 30 let, se želi seznaniti s Slovenko, dekletom v starosti 22 do 30 let, v svrhu ženitve. Imam vrednosti do 3 tisoč dolarjev. Če katera resno misli, naj priloži svojo sliko in naj mi piše, slika na zahtevo tudi vrnem. Tudi vdova s enim otrokom ni izključena. Vsa pisma naj se naslovijo na: Michigan Zenin, 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

Dve darili za nove naročnike

Kdor se potruži v sodanji kampanji in dobi osem polletnih ali štiri celoletne naročnine za dnevnik "Prosveta" in polje celo vsoto upravljalstva, dobi krasno samonapojno pisalno pero in avtomatični svizčnik

s topim posluženim snakom S. N. P. J.

Moderni okus se razkriva v dobroti Camel

KADILCI današnjih dni — najbolj izbirni in najbolj težko za zadovoljiti — vidijo svoje želje glede kaje izpolnjene v mili dobroti Camel. Zadržajo najbolj izbran turški in domači tobak ter ga dobe v Camel čudovito zmecnega. Moderni kadilci dajejo Camel prednost pred vsemi drugimi cigaretami.

Vi naj bi spoznali mlibo in rahlost, ki domata nitek današnjim kadilem. V Camel boste dobili vse dobro, kar upate dobiti v cigareti.

To je moderna priljubljenka. "Imejte Camel!"

© 1927, R. J. Reemé Tobacco Company, New York, N. Y.

BISERI IZ SVETOVNE LITERATURE

F. M. Dostojevski:
Iz življenja Stepana Trofimoviča Verhovenskoga

(Dalje.)
VIII.

Potem je zavlada pri nas tišina, ki je trajala do malega vseh teh devet let. Histerični izbruhi in ihtenja na moji rami so se ponavljala redno, ali vendar niso niti malo kalila naše sreče. Čudno se mi zdi, da se Stepan Trofimovič ni odebil v tej dobi; samo njegov nos je nekoliko pordel, in njegova dobrodružnost je postala še večja. Po malem se je utrnil okoli njega krog prijateljev, ki pa je ostal vedno majhen. Varvara Petrovna je imela s krožkom malo opravka, toda vsi smo jo priznavali za svojo pokroviteljico. Po bridki petrograjski izkušnji se je naselila v našem mestu za vedno; pozimi je živela v svoji mestni hiši, poleti pa na svojem posestvu za mestom. V družbi naše gubernije ni imela nikoli toliko ugleda in vpliva kakor zadnjih sedem let, to je, tik do imenovanja sedanjega gubernatorja. Našemu prejšnjemu gubernatorju, nepozabnemu in mehkužu Ivanu Osipoviču, je bila bližnja sorodnica in nekdanja dobrotnica. Njegova sopro-

znana spletar, ki se je že večkrat bridko opekla, enkrat z nekim oficijem, drugič z graščkom, uglednim rodbinskim očetom. Ugajala pa nam je njegova dovornost, znanjaželjnost in Varvara Petrovna ga ni marala, toda on se je umel vedno prilagoditi k nji.

Tudi Satov, ki je postal zadnje leto člen krožka, ni bil deležen njene simpatije. Satov je bil prejšnji študent in po neki študentski istoriji izključen iz vseučilišča; v svojih otroških letih je bil učenec Stepana Trofimoviča, rodil pa se je kot tlačan Varvare Petrovne, sin njenega pokojnega komornega sluga Pavla Fjodorova; storila mu je mnogo dobrega. Zamerila mu je njegovo ožabnost in nehalnost; ni mu mogla odpustiti, da se ni po svoji izključitvi takoj vrnil k nji; narobe, niti na pismo, ki mu ga je takrat nalašč pisala, ji ni odgovoril, nego se je rajši vdinjal k nekemu civiliziranemu trgovcu učiti otroke. Z rodbino tega trgovca je tudi poteval v inozemstvo, bolj kot pastunja nego kot instruktor; ali njemu se je takrat strašno hotelo na tuje. Pri otrocih je bila tudi guvernantka, živahna ruska gospodična, ki so jo bili vzeli v hišo tik pred odhodom, največ zato, ker je bila poceni. Čez par mesecev jo je trgovca spodil "zaradi svobododomnosti"; za njo se je izgubil tudi Satov in jo kmalu na to poročil v Ženevi. Preživela sta skupaj

nekaj tri tedne; potem sta se razšla kot dve svobodni ljudje — seveda tudi zato, ker sta bila preveč revna. Še dolgo potem se je klatil sam po Evropi, živčel se bogve s čim; pravijo, da je na ulicah črville snažil in tovore prenašal v nekem pristanišču. Lani se je naposled vrnil k nam v domače gnezdo in se naselil pri stari teti, ki jo je pokopal še čez mesec dni. Njegovi stiki s sestro Dašo, tudi rejenko Varvare Petrovne, ki je živela pri nji kot njena ljubljenska gosposka življenje, so bili zelo redki in oddaljeni. Med nami je bil vedno mrk in redkobeseden; ali semtertja, če si drezal v njegova prepričanja, ga je popadla bolna razdražljivost, v kateri ni umel brzdati jezika. "Satova treba najprej zvezati, kdor se hoče razgovarjati z njim," se je šalil včasih Stepan Trofimovič; toda imel ga je rad. Na tujem je Satov temeljito izpremenil nekatere svojih prejšnjih socialističnih nazorov ter preakčil v nasprotno krajnost. Bil je eno tistih idealnih ruskih bittij, ki jih iznenadi silna ideja in jih na mestu pritiska k tlom, včasih za vse življenje. Da bi obratunali ž njim, jim manjka sil; toda zavezujejo se strastno in vse življenje jim mineva potem kakor v poslednjih krikih pod skalo, ki se je zavalila nanje ter jih napolje pomečkala. Vnanost Satova je docela odgovarjala njegovim nazorom: bil je neroden, svetloplav, kuštrav, nizke rasti, širokih pleč, tolstih ustnic, štrlečih belkastih obrvi, nagrbčenega čela ter nepriljudnega, trmasto povešenega, vedno nekam sramežljivega pogleda. Na glavi je imel šop, ki se ni dal prilagoditi in je večno štrlel navpič. Let mu je bilo sedemindvajset ali osemindvajset. "Nič več se ne čudim, da je žena ušla od njega," je menila nekoč Varvara Petrovna, ko ga je pozorno ogledala.

(Dalje prihodnjik.)

Andrej Bogataj:

IZPOD PLASTI

Sladke so mi bile sanje in hotel sem jih uresničiti. Kramljaje sem si razkazoval male škarijce, šivanke in niti, ki sem jih rabil za naštev gumbov, kadar mi jih je potrgala perica: pripovedoval ji, ko sem videl skrbno gospodinjico lupiti krompir, so skrbno pazile, da ga jim ni prišlo preveč v kvar. V naročje sem si jo posadil, se ji izpovedoval svojih želja, pripovedoval ji, da žena ima moč v svoji nežnosti, da kroti razburkano kri moža in mu v mehko roko gladi gube s čela. Oh, neskončno modri bog pobere usodo iz pred sto tisolet, jo vrže v te, da prejmeš kot božji dar. Skušaj preustvarjati po svoje, posreči se ti, dokler se ne prikladijo nadloge. Še prijetno ti je klubovanje, misliš si: sam si ustvarjam. Še bolj izljudbjaš, ko okušaš skrb, kadar ti podaja prve malenčke v naročje, da skokoma poplesavaš, jim popevaš, ko se ti smehljajo, da ti zamore le pretežno breme ali tuje roke zagreniti srečo. Nasprotni nazori, ki so pretežno pojmljivi, le čakajo, da dobe prilike klubovanju. Vcepjenost noče izbeči, brezodporno, dokazovanje povzroča žaljenje in bolesto. Skrbni varuhi posežajo vmes, odpor se razpase v mrzino, ko dobiva oporo. Opažaj, nazaj ne moreš, napenjaš sile in skušaš premagati težkoče. Čim vztrajnejši jih premaguješ, tem več se ti jih postavlja na pot. Rotiš, prikazuješ alke, kaj imajo biti posledice. Prihajajo skrb, bolezen, brezdolje, družina se množi, pomanjkanje narašča. Jakuje in vzrokov ne more zapostaviti; sumnič, predbaciva, za klubovanje laže najobčutljivejših sredstev, a sam jo zapuša, da izživa prepere. Skušaj se izogniti, priče te. Živel se razpalijo, kri vzkipi. Ubeži na ulice, tavaš z ene v drugo čelo ure, dolgo noč, se miriš in si zaobljudbjaš, misliš na otroke, ki trpijo. Ljubila jih, podelila si se v nje, a povzročaj jim tugo. Kaj so zakrivil, da jih tepe neureča? Malčki, ki ti pribite nasproti, te z drobnimi ročicami tapljajo in se jim posreči, da te umirijo, ko ti proseče vro v obraz. Breme postaja neznošnejše, nezgode

se vrste. Pri delu ti prihaja na misel neznošni položaj, zgrabiš za orodje, da bi ga zmečkal, zatuli bi kot ranjen lev, a zadušiš glas v grlu, da se ti izvije zamolklo hreščanje. Tovariši se spogledujejo, se posmehujejo, pozabiš na delo, ga izkvariš, pa te odpuste. Iščeš in plaziš za drugim delom. Ponoči se zbudiš, na misel ti pride. Živelci ti zavirajo, da te vrže seženi kviško, izbruhi se ponavljajo pri vsakem duševnem naporu, ko skušaš in stremiš, a te žene brezobzirno v bedo. Misliš in iščeš izhoda, ne moreš ga najti. Bolj te pomanjkanje, nered, otroci se ti smilijo, ko iščejo utehe in lakavo povprašujejo. Studi se ti. Bolest ti utiska in razjeda, da omahuješ pod skeletnimi duševnimi ranami, katere mučijo kakor rablji. Trpiš množica se leta, ko prihaja spoznanje, kam vodi pot. Z jekleno voljo držiš dragi tovar nad prepadom, se pogrezaš, rotiš in prosiš. Čimbolj napenjaš sile, tem brezobzirnejše ti natiška v breme. Več, kako bi dosegel blagostan, ali brezobzirna klubovalnost jo slepi, da ji baže ni briga sebe, niti lastnih otrok. Gnjev te uničuje, telo slabi, bolezen se ti naprti, se razširja; omahuješ in premaguješ, da se ti stemnava pred očmi. Oprjemlješ se in loviš, delaš, dokler te ne vrže ob tal. Dragocena zdravniška pomoč ti hitro izčrpa mali prihranek. Še slaboten, da se s silo vzdržavaš pokonci, telesno in duševno uničen se plaziš okoli, pouprašuješ za delom. Oči ti izražajo gnjev in bolesto, posmehujejo se ti, te odpravljajo. Doma ti predbacivajo lenobo. Otroci te ne razumejo, domišljujejo si, da si jim kriv vsega zla, te prezirajo; ne moraš več prenašati, — ubežiš.

Ah kdor je vsaj toliko srečen, da znori in izgubi samega sebe, ali da ga bela žena pokliče za seboj! Naj vama povem še malo zgodbi. Spominjam se še iz doščkih let, ponosnega moža, ki je bil naobražen in nadarjen. Urejeval je neki list, nazvan "Kritika". Kritikoval je smoteno in poučljivo, da je bil neizprosen in verno služil principu izpopolnjevanja in po večini so ga krivo razumevali. Nakopal si je sovražstva od gospode vseh tipov; ker so se bali njegovih spretnih opazovanj, so ga črtli, vendar mu niso mogli zlahka do živga.

Imel je lepo ženo, jo ljubil in bil ponosen na njo. Sklenili so poskusiti srečo, mu malo pogretno gnezdo. Izvabili so jo v sredo svojih dam, na sijajne partije, kjer so izkazovali lesk in razkošje, ji laskavo hvalisali nadarjenost nje soproga, prikazovali prilike mu razviti sposobnosti,

ki kazali smeri, po katerih bi se lahko povzpeli in tudi njo povedel do blagostanja in sijajnega življenja. Posrečila se jim je nakana in zbudili so v nji željo po razkošju. Odlikovali so jo, ali njih razkošno opravljene dame so prezirljivo zrla na njeno preprosto obleko. Po akrobno izdelanem načrtu so mu vzpizorili družniški škandal in izneverili mu ženo ter obesili novico na veliki zvon. Poznal je dobro povzročitelje, ali pomagati si ni mogel; skušal je preiti mimo, vendar ga je neureča preveč potrla in oslabila njegove sposobnosti. Oslabele so opazili takoj tudi tekmeči v njegovih lastnih vrstah in pričeli ruvati proti njemu. Kričali so, da njegov družniški škandal škoduje njih vzvišenemu smotru; prej zvesti pristaši so mu pričeli obračati hrbet. Posrečilo se je avanturistu, da ga je izpodrinil in moral je nastopiti križev pot. Njegovi prijatelji, kateri so mu prej zvesto sledili, so razjarjeni in v slepi strasti izvrševali delo uničevanja, katerega so pričeli njegovi nasprotniki. Duh mu je slabil, ko je opazoval njih zapeljavnost. Vse bi bil lažje prenesel, kakor ko je moral gledati plitko početje prijateljev. Kadar jih je srečeval, jim je čital na obrazih in vedenju njih strastno in zapeljano mrzno. Občutil je silnejše, kakor da bi mu zasajali zobe v razboleno meso. Bol mu je stiskala prsi, tesnoba ga je prijemala, da bi omahnil in se zgrudil. V zavesti resničnosti je dvigal glavo in skušal kljubovati bridki usodi, da si je vedel neizprosno dejstvo: ker je bil premagan od nasprotnikov, so ga njegovi lastni vrstniki počeptali, brenčili v jarek in pljuvali nanj. Neznosno bolesto je skušal utopiti v pijači, udal se ji je, da ga je popolnoma upostavila in se mu je omračil um in padel je na nivo ostudnega berača. Potikal se je po beznicih in kotih, kadar so mu duševne bolesti nasilnejše natisnile, je hodil posedat pred mestno hišo, govoril samemu sebi: Tu naj posedim, da gospodje vsaj vidijo, kaj so storili. Pa glavci so se zbirali okoli njega in ga dražili, dokler ni prišel kak pametnejši človek, jih odgnal in njemu z darom omogočil, da je lezel v beznico si utopiti bol. Nekega jutra so ga našli pred mestno hišo ob klopi čepečega, glava mu je počivala na izključenih kolenih, bil je mrtev, še mu je bilo čitati na ustnicah zastalo šepetanje: Tu naj posedim, da gospodje vsaj vidijo kaj so storili.

Mučne sanje me vzdramijo, gledam skozi okno v mrščno,

pusto noč in opazujem temne oblake, ki se preganjajo med saboj. Tesno mi je, da ne vem kaj početi in nehoti zdrsnem v posteljo na kolena ter pričnem moliti:

"O neskončno nerazumljivi bog, tako si velik, da te pojmovati ne morem! Vedno sem iskale resnice in slušal svecenike, ki so ti pričali, kazali so mi megle in osolnčja nevedne da lje in obširne skupne veščine. Čindalje so mi kazali, tem razločivejša mi je postajala, jati niti najdrobnejšemu vail sledoval in doznava, da o tvoji veličini se ne morem primerjati v mikroskopično življenje. Čutil sem se mogočnega kot aspodar nad milijoni in milijoni bitij, a moči mi ni, da bi zapovedoval posamezniku, ga kaznoval ali kaznoval. Vendar občutujem njih medsebojno stremjenje, ko se obdelovajo, uničujejo in gradijo, mi povzročajo bolesto. Prešibek sem bil in oslabil pod bremenom, ki mi ga naprti. Tužim se, ko gledam peto, ki stopa z trdnim korakom neoziraje se ob kaj na deva in tepta, kar pride po njo; zamižal bi, a zavedam se, da trepalnice ne morejo kriti bridke resnice. Ne prosim rad, le prisostovati želim še veliki maši."

(KONEC.)

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (May 31-1927) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejme, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list prenehan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vlad napadnega slova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši nastopniki so vsi drobitveni tajniki in drugi nastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cleveland za leto \$6.50, pol leta \$3.25, člani \$5.50.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.75. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi plačate po listu: UPRAVNIŠTVO "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

MARK TWAIN:

MALI KLATEŽ
TOM SAWYER

Poslovenil I. Mulaček.

(Dalje.)

"Huck, samo počakaj, da prideva tja. Če ga ne najdeva, se zavežem, da ti dam svoj boben in vse, kar imam na svetu. Zares ti dam!"

"Pa dobro — velja. Kdaj, praviš?"

"Takoj sedaj, če hočeš. Ali si dovolj močan?"

"Ali je daleč v jami? Tri, štiri dni sem bil pač malo na nogah, vendar ne morem še prehoditi več nego eno miljo; Tom — vsaj mislim, da ne bi mogel."

"Po poti, po kateri bi šel vsak drugi razum mene, je pet milj, Huck, tja pa drži velika bližnjica, ki je ne pozna nikdo drugi kot jaz. Huck, jaz te popeljem naravnost tja s čolnom. Jaz bom sam vodil čoln tja in bom sam veslal zopet nazaj. Tebi ni treba niti roke ganiti."

"Pa pojdiva, Tom."

"Dobro. Treba nam je samo kruha in mesa, pipe, ene, dveh vrečic, dveh zmajevih vrvic in nekoliko tistih modernih stvari, ki jim pravijo luciferjeve vžigalice. Povem ti, da sem si mnogokrat želel, da bi jih imel s seboj, ko sem bil tamkaj."

Kmalu po poldnevu sta si dečka izposodila čoln pri meščanu, ki ga ni bilo doma in na mestu krenila na pot. Ko sta bila nekaj milj pod jamaškim vodom, je rekel Tom:

"Vidiš, ta strmi breg je celo pot od jameškega vhoda vedno enak — nikjer nobene hiše, nikjer lesovja, grmovje povsod enako. Vidiš tisti bel kraj tam gori, kjer se je udrila zemlja? Veš, to je eno mojih znamenj. Sedaj pa stopiva na suho."

In zavozila sta proti bregu.

"Glej, Huck, kjer stojiva sedaj, bi lahko segel z ribnico do luknje, skozi katero sem zlezal na prsto. Poglej, če jo moreš najti."

Huck je iskati okoli in okoli, pa ni mogel najti ničesar. Tom pa je stopil ponosno v gosto gručo grmljeva in rekel:

"Tako — tukaj! Poglej Huck, to je najlepša luknja v celi deželi. Pa molči o tem. Dolgo sem želel, da bi bil ropar, pa sem vedel, da moram imeti kaj takega, kar je težko najti. Sedaj imamo to, pa bomo lepo molčali, samo Jovv Harperju in Benu Rogersu bomo povedali — ker nas mora biti kajpada cela topla, drugače cela stvar ne bi imela nobenega pravega lica. Toma Sawyerja topla — imenitno se to slisi, ali ne, Huck?"

"Veš, res je imenitno, Tom. Koga pa oro-pamo?"

"Oj, skoraj vsakogar. Prežali bomo na ljudi — tako se dela večinoma."

"In jih pomorili."

"Ne — ne vedno. Vtaknili jih bomo v jamo, dokler ne dobimo odkupnine."

"Kaj pa je to, odkupnina?"

"Denar. Zahtevaš od njih, da naberejo pri prijateljih toliko denarja, kolikor ga morejo, če pa jih imaš že eno leto in še vedno niso plačali odkupnine, jih pa pomorili. Samo ženske se ne smejo moriti. Ženske zapreš, a ne umoríš. One so edino lepe in bogate in strašno preplašene. Odzameš jim ure in druge take stvari, a se jim vedno odkriješ in govoriš z njimi oljkan. Nikdo ni tako oljkan kakor roparji — to na-jdeš v vsaki knjigi. No, ženske te začno ljubiti, in potem, ko so bile dva, tri tedne v jami, neha-jo jokati, potem jih pa več ne moreš pripraviti do tega, da bi šle proč. Če bi jih izgnal s silo

ven, bi se kar obrnile nazaj. Tako stoji v vseh knjigah."

"Veš, to je pa res imenitno. Mislim, da je boljše, nego biti moraki razbojnik."

"Da, v nekaterih ozirih je boljše, ker je bližje doma in cirkusov in takih stvari."

Sedaj je bilo vse gotovo in dečka sta stopila v jamo. Tom je hodil naprej. Počasi sta lezla do drugega konca rova, kjer sta pritrčila svoji skupaj zvezani vrvice in šla dalje. Nekoliko stopinj ju je privedlo do studenca in Tom je čutil, kako ga je ispreletel mraz po celem životu. Pokazal je Hucku ostanek sveče, pritrjene s kepo ilovice na skalo in opisoval, kako sta opazovala z Becky plamen, ko je izplapolaval in naposled ugasnil.

Dečka sta jela govoriti šepetaje, kajti tišina in pa mrščnost kraja jima je težila duši. Šla sta naprej in prišla kmalu do drugega Tomovega hodnika in do prepada. Sveče so pokazale, da to ni bil prepad, marveč samo strma stena iz ilovice, globoka kakih dvajset, trideset čevljev. Tom je zašepetal:

"Sedaj ti pa nekaj pokažem, Huck."

Vzdignil je svojo svečo kvišku in rekel:

"Ozri se okoli vogala, kakor daleč moreš. Ali vidiš tisto? Tam — na veliki skali na onem kraju — narejeno z dimom."

"Tom, to je križ!"

"No, kje pa je tvoja druga številka. 'Pod križem'. He? Prav tamle je bilo, kjer sem videl Indijanca Jova snažiti svečo, Huck!"

Huck je strmel nekaj časa v skrivnostno znamenje, nato pa je rekel z negotovim glasom:

"Tom, pojdiva od tod!"

"Kaj! In pustiva zaklad?"

"Da pustiva ga. Duh Indijanca Jova hodi tu okoli, gotovo."

"Ne, Huck, ni res. Straši le tam, kjer je umrl — tam ob jamaškem vodu — pet milj od tukaj."

"Ne, Tom tam ne. Drži se blizu denarja. Jaz poznam navade duhov in ti tudi."

Tom se je začel bati, da ima Huck prav. Začel ju je skrbeti. Pa zdajci mu je padla neka misel v glavo.

"Poglej no semkaj, Huck, kako se delava norca iz samega sebe! Duh Indijanca Jova niti ne pride na kraj, kjer je križ!"

Dokaz je bil prepričevalen. Ni zgrešil svojega cilja.

"Tom, na to pa nisem pomislil. Pa je res tako. Sreča za naju, da je tukaj križ. Sedaj pa mislim, da lahko zlezava tja doli in poiščeva zabojo."

Tom je šel naprej in vsekaval preproste stopnice v ilovico, Huck pa za njim. Štiri pota so držala iz male votline, v kateri je stala velika skala. Dečka sta preiskala tri med njimi, pa brez uspeha. V najbližnjem sta našla majhno vdolbino, v kateri je bilo nekako ležišče iz odelj; dalje stara naramnica, nekaj ostankov slanine s kožo in dobro ogledane kosti dveh, treh kur. Zaboja z denarjem pa ni bilo nikjer. Fant sta zopet in večkrat preiskala ta prostor, pa zaman. Tom je rekel:

"Dejal je, pod križem. Tukaj je vendar najbližje križu. Pod skalo samo ne more biti, kajti ta stoji trdno na svoji podlagi."

Iskala sta še enkrat vsespovadi, nato pa jima je upadel pogum in sta sedla. Huck ni vedel ničesar nasvetovati. Čez nekaj časa je rekel Tom:

"Poglej semkaj, Huck: na ilovici na eni strani te skale so stopinje, svečni ostanki, na drugih straneh pa ne. Od kod to? Stavim, da je denar pod skalo. Jaz hočem kopati v ilovici."

"To ni slaba misel, Tom!" je rekel Huck ti-vahno.

(Dalje prihodnjik.)

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V
TISKARSKO OBRT
SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA
ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE
NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA POJASNILA